

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАУРОЧНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ НА МАТЕМАТИЧНОМУ МАТЕРІАЛІ

Білик Т.С.

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Досліджено теоретичні питання організації позаурочної виховної роботи на математичному матеріалі. Позаурочна робота у відіграє важливу роль у виховному процесі дітей молодшого шкільного віку. Вона виступає продовженням після навчальних уроків всебічному розвитку, вихованню моральних якостей. Вчителі початкових класів повинні правильно організовувати позаурочну роботу. Позаурочні форми роботи допомагають створити в школі атмосферу багатого духовного життя, сприяють розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь, виховання поважливого ставлення не тільки до себе, а й до оточуючих.

Ключові слова: позаурочна робота, позакласна робота, математичний матеріал, молодший школяр, початкова школа, сучасна освіта, всебічний розвиток, організація, позаурочні заняття.

Постановка проблеми. В умовах сучасного розвитку суспільства виховна система освіти виступає педагогічною проблемою, тому посідає вагомe місце в освітньому процесі школи. Особистість у сучасному світі, повинна володіти не лише певною системою знань, а й розуміти закономірності відносин між людьми, бути зорієнтованою у цінностях життя суспільства зокрема.

Аналізуючи шкільну програму, можна дійти висновку, що вона не може дати повного обсягу знань, не встигає за новими науковими відкриттями початкової освіти зокрема. Допомогти у всебічному розвитку молодших школярів, вихованню у них позитивних якостей, допомагає система різноманітної за змістом і формою позаурочної роботи. Виховна система початкової школи, має бути спрямована на створення належних умов для самореалізації дитини та розвиток її життєвих навичок і ціннісних орієнтацій, формування позитивних мотивацій та гуманізацію відносин «учитель – учень».

На думку, О. Савченко «в сучасному розвитку змісту початкової освіти характерним є застосування технологій, які б сприяли: індивідуалізації навчання; активізації навчальної та пізнавальної діяльності учнів; взаємодії між вчителем і учнем та учнів один з одним. Зміст і організація шкільного життя повинні сприяти сильній внутрішній мотивації учіння, створювати передумови для різнобічної повноцінної діяльності молодших школярів» [15, с. 8].

А. Захарова, вважає, що «сучасна освіта – це освіта для людини. Її стрижнем є розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання здатності до самоосвіти і саморозвитку особистості, яка вмє використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, критично мислити, опрацювати різноманітну інформацію, прагне змінити на краще своє життя» [5, с. 22].

Позаурочна робота виступає певною складовою частиною виховної роботи в школі. У ході якої дитина засвоює певний для життя в су-

спільстві соціальний досвід й прийнятим сучасним суспільством системи необхідних цінностей. Чим більше у виховній роботі будуть враховуватися індивідуальні особливості кожного учня, схильності та пізнавальні інтереси дітей молодшого шкільного віку до того чи іншого виду діяльності, тим буде кращий результат. У позаурочній виховній роботі найкраще відбувається гармонійний розвиток кожної дитини, адже це певні способи організації учнів і педагогів для спільної діяльності після навчальних занять, а також конкретні пізнавальні та виховні акції, розраховані на масову чи диференційовану учнівську аудиторію.

Позаурочна виховна робота на математичному матеріалі включає в себе заняття, які проводяться в позаурочний час, ґрунтуються на принципі добровільної участі, мають на меті підвищення рівня математичного розвитку учнів й цікавості до предмета за рахунок поглиблення і розширення базового змісту програми. Позаурочні заняття можна будувати як на матеріалі, лише посередньо пов'язаному зі шкільною програмою, так і на матеріалі, який безпосередньо межує з темами обов'язкової програми, але не дублює цю роботу, а поглиблює і дещо розширює її учнів.

Основою виховного процесу сучасної початкової школи є людина як найвища цінність. Тому головним виховної роботи в школі є формування ціннісного ставлення особистості до довкілля та самої себе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні дослідження присвячені питанням професійної підготовки до організації виховної роботи вчителя початкових класів (Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, Н. Глузман, А. Капська, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Савченко, С. Скворцова, Н. Тализіна, Л. Хомич, Л. Хоружа, І. Шапошнікова та ін.), навчально-виховний процес з математики в початковій школі (М. Бантова, Г. Бельтюкова, М. Богданович, О. Борзенкова, Н. Глузман, Д. Клименченко, Л. Коваль, Я. Ко-

роль, Л. Кочина, Н. Листопад, Т. Мамонтова, М. Моро, А. Пишкало, А. Пчолко, Л. Скаткін, С. Скворцова, Л. Стойлова та ін.

Аналіз наукових праць (О. Абдуліної, Г. Арутюнової, К. Жукуєвої, Е. Іванової, О. Канапацької, Г. Кіт, А. Коломієць, Л. Нечаєвої, І. Порохової, В. Сагарди, В. Шутяка та ін.) дозволяє визначити підготовку майбутнього вчителя початкової школи як систему заходів, що спрямовані на формування особистості майбутнього педагога до організації виховної роботи.

Проблеми організації виховного процесу в позаурочний час у сучасній школі досліджують у різних аспектах (С. Гончаренко, В. Новосельський, В. Оржеховська, В. Поставий, Л. Хлебнікова, К. Чорна та інші. Психологічні аспекти організації позаурочної роботи в сучасній школі (Д. Бех, М. Борщевський, А. Гречишкіна, О. Крутький, С. Максименко, Л. Соколова та багато інших. Зміст і напрямки позаурочної виховної роботи на математичному матеріалі Т. Дем'янюк, Л. Канішевська, А. Капська, Б. Кобзар, В. Рибалка, С. Свириденко, П. Шербань та багато інших. Проблемою організації позакласної та позаурочної діяльності молодших школярів зверталися у своїх працях Ю. Бабанський, О. Голік, Н. Кудикіна, Г. Майборода, К. Слесик, Т. Суценко, Т. Чубенко та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналізуючи зміст сучасної освіти, можна засвідчити, що позаурочна виховна робота з математики залишається ще слабкою ланкою діяльності школи. Вона не відбувається систематично, а лише епізодично у певних виховних заходах, за участю окремих дітей на гуртках. Таке явище є особливо небезпечним для підростаючого покоління, будучи складовою частиною виховної роботи в школі, позаурочна робота на математичному матеріалі спрямована на досягнення загальної мети навчання й виховання, підбір до нього різноманітних виховних методів спрямованих на формування в учнів не лише системи математичних знань, вироблення вмінь і навичок математичного моделювання, обчислення, розвитку прийомів розумової діяльності, а й виховання моральних, духовних, естетичних, екологічних, патріотичних та інших почуттів.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначити особливості організації позаурочної виховної роботи з молодшими школярами на математичному матеріалі.

Виклад основного матеріалу. В сучасному суспільстві діяльність вчителя наповнюється глибшим творчим змістом, він може широко використовувати не лише традиційні форми роботи, а й нові, інтерактивні методи навчання, розробляти і впроваджувати власні підходи до навчання і виховання учнів. У вчителя з'явилася реальна можливість виявити себе справжнім творцем навчального та виховно-

го процесу. Успіх виховного процесу залежить від відносин між вчителем і учнем, які повинні будуватися на основі співдружності, співробітництва і ділового партнерства. Вчитель і учень – рівноправні суб'єкти навчально-виховної діяльності. Тому варто більше уваги приділяти стимулюванню внутрішньої і зовнішньої активності учнів, їх оптимальній участі у спільній діяльності у справі виховання.

У Законі про освіту України державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI ст.) підкреслюється, що реалізація виховних функцій здійснюється в системі навчально-виховної діяльності вчителя. Важливе місце в цій системі посідає позаурочна діяльність, спрямована на всебічний і гармонійний розвиток особистості школяра, що поєднує духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість [3, с. 5].

Ідеї А. Макаренка мали досить великий вплив на розвиток позакласної та позаурочної виховної роботи. Він говорив «школа повинна бути єдиним колективом, в якому організовані всі виховні процеси» [13, с. 132].

Думки, В. Сухомлинський, опирались на те, що можливості для всебічного розвитку молодших школярів у позаурочні години дуже широкі. Він вважав, що необхідними умовами правильної організації вільного часу школярів є чітка організація всієї системи позакласної та позаурочної виховної діяльності, педагогічне забезпечення системи та структури виховної діяльності з учнями в позашкільному середовищі [16, с. 149].

Крім уроку сучасна школа має цілий ряд інших форм організації навчання та виховання. До таких форм відносяться: домашня навчальна робота, позаурочна робота, позакласна робота, екскурсії та позашкільна робота. Більш детально, крім розглянутих вище, схарактеризуємо найбільш поширені у практиці виховання молодших школярів позаурочну роботу на математичному матеріалі.

Позаурочна робота є необхідною ланкою в єдиній системі виховання школярів. В позаурочний час продовжується цілеспрямована робота з морального і розумового виховання школярів. Діти розширюють і поглиблюють свої представлення про розвиток природи, суспільства, науки і техніки, довідуються більше про своє рідне місто або село, про свою Батьківщину, про весь величезний світ. У педагогіці існують різні види організації виховання: масові, групові (гурткові) та індивідуальні. Позаурочну роботу, на думку більшої кількості вчителів математики, доцільно проводити лише в поєднанні навчальних та виховних завдань заняття.

Л. Василечко, вважає, що позаурочна виховна робота тісно пов'язана з навчальною діяльністю школярів, та, не дивлячись на це, являє собою автономну область навчально-виховного

процесу. У цій сфері діяльність школярів відзначається більшою самостійністю, творчістю, індивідуальністю тощо. Важлива роль у вихованні учнівської молоді належить позаурочній роботі на математичному матеріалі, яка допомагає педагогам виховувати, розвивати творчі здібності, активність і самостійну діяльність кожного школяра [1].

Правильно організована позаурочна виховна робота на математичному матеріалі, вимагає від учителя ретельної підготовки. Під час планування будь-якого позаурочного виховного заходу, заняття вчитель повинен дотримуватись ряд вимог: робота повинна плануватись відповідно до вікових та індивідуальних можливостей учнів; створити позитивний емоційний фон; мати характер математичних змагань, розваг, ігор та багато інших.

До організації позаурочної виховної роботи на математичному матеріалі можна віднести математичні гуртки, факультативи, олімпіади. Такі види позаурочної роботи в своїй більшості охоплює дітей більшу кількість дітей. Тому в умовах шкіл повинні проводитись виховні заходи з математичним підтекстом. Найбільш цікавими та популярними серед учнів початкової школи є математичні КВК, «Брейн-ринги», «Поля чудес». Адже вони виховують у молодших школярів наполегливість та самостійність, вміння працювати в колективі, розвиток їх творчих здібностей та ін. Позаурочна робота у свою чергу вимагає більшого урізноманітнення форм її проведення, коли буде залучено ще більше дітей та побудовано на їх інтересах.

Вивчаючи математику, потрібно докласти багато зусиль та часу. Це важко, але математика виховує у кожній дитини розсудливість, логічність думки і здатність прогнозувати певні ситуації наперед, самостійність у діях, вміння аналізувати та виокремлювати те, що є головним. Позаурочна виховна робота з математики є специфічною. У ній зустрічаються, аксіоми, цифри та теореми, які виховують

певні навички, уміння, особистісні характеристики учнів потрібно на загальнолюдських принципах. Вони включають в себе допомогу один одному, милосердя, доброзичливості у вирішенні певних завдань. Різні форми позаурочної виховної роботи на математичному матеріалі сприяють не лише вихованню, але появі інтересу до математики.

Висновки і пропозиції. Таким чином, сучасна початкова школа потребує ефективного вирішення проблеми організації позаурочної виховної роботи з молодшими школярами на математичному матеріалі. Важливим у такій організації є те, що не лише навчальний процес став для дітей оволодінням певними знаннями та навичками, без яких вони не зможуть обійтись у повсякденному житті, але й, через позаурочну роботу виховувати у них долати складні ділянки у навчанні, естетичне задоволення від кожного заходу, вивчати кожного разу щось нове. Позаурочні форми роботи допомагають створити в школі атмосферу багатого духовного життя, сприяють розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь. Величезними можливостями володіють позаурочні заняття з виховання допитливості, спостережливості і творчої самостійності учнів. Заняття в математичних гуртках і клубах, екскурсії математичного спрямування, практичні роботи виховують у дітей молодшого шкільного віку повагу до праці людей, любов до природи. У процесі позаурочної виховної роботи продовжується моральне виховання учнів, яке здійснюється в умовах сприятливого оточення, у колі своїх ровесників та друзів; виникає можливість виховання у молодших школярів стійких життєвих принципів, справедливості, чесності за допомогою математичного матеріалу.

Підвищенню результативності виховної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі сприяє вдосконалення нових форм роботи, пошук нових систем виховання, впровадження розвиваючих технологій.

Список літератури:

1. Василечко Л.О. Позакласна робота з математики http://vasljud.ucoz.net/index/tizhden_matematiki/0-28.
2. Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи I ступеня / О.А. Голюк // Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. // FOLIA COMENIANA: Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я.А. Коменського. – Умань: ФОП Жовтий, 2015. – С. 38–42.
3. Державна національна програма «Освіта»: Україна XXI ст. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.
5. Захарова А.М. Розвивальне навчання математики в початковій школі / А.М. Захарова // Педагогіка і психологія. – К., 2000. – № 1. – С. 21–27.
6. Карук І.В. Інформаційні технології навчання як один із засобів стимулювання пізнавального інтересу учнів початкових класів / І.В. Карук // Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти): Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – С. 80–84.
7. Кіт Г.Г. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження інноваційних виховних систем у практику сучасної початкової школи / Г.Г. Кіт // Традиції та новації сучасної освіти в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18–19 квітня 2013 р. – Сімферополь: ДІАІП, 2013. – С. 21–27.
8. Колеснік К.А. Особливості організації групової діяльності учнів у початковій школі / К.А. Колеснік // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – Випуск 46. – С. 26–30.

9. Коломієць А.М. Математична гармонія природи. Книга для вчителя / А.М. Коломієць. – Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2007. – 235 с.
10. Концепція позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі. – К.: Освіта, 1991. – 42 с.
11. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: Монографія / Н.В. Кудикіна. – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2003. – 272 с.
12. Кривошея Т.М. Развитие творческих способностей младших школьников в контексте взаимосвязи их умственной и эстетической деятельности (на материалах изучения математики) / Т.М. Кривошея // Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе: Сборник материалов международной научно-практической конференции, Брест, 19-20 мая 2016 г. / Брест. гос. ун-т имени А.С. Пушкина ; под. ред. И.Е. Валитовой. – Брест: БрГУ, 2016. – С. 102–106.
13. Макаренко А.С. Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К.: Радянська школа, 1990. – 366 с.
14. Микичур Т.С. Взаємодія вчителями зі школярами в контексті аксіологічних орієнтирів сучасної освіти // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: матеріали III всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Дніпропетровськ, 20 грудня 2013 р.): у 5-х частинах. – Д.: ТОВ „Інновація”, 2013. – Ч. 3. – С. 109–112.
15. Савченко О.Я. Стан і завдання реформування змісту загальної шкільної освіти / О.Я. Савченко // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 6–17.
16. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 310 с.

Бильк Т.С.

Винницкий государственный педагогический университет
имени Михаила Коцюбинского

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНЕУРОЧНОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С МЛАДШИМИ ШКОЛЬНИКАМИ НА МАТЕМАТИЧЕСКОМ МАТЕРИАЛЕ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы организации внеурочной воспитательной работы на математическом материале. Внеурочная работа играет важную роль в воспитательном процессе детей младшего школьного возраста. Она выступает продолжением после учебных уроков всестороннему развитию, воспитанию нравственных качеств. Учителя начальных классов должны правильно организовывать внеурочную работу. Внеурочные формы работы помогают создать в школе атмосферу богатой духовной жизни, способствуют развитию познавательных интересов, потребностей и практических умений, воспитание уважительного отношения не только к себе, но и к окружающим.

Ключевые слова: внеурочная работа, внеклассная работа, математический материал, младший школьник, начальная школа, современное образование, всестороннее развитие, организация, внеурочные занятия.

Bilyk T.S.

Vynnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ORGANIZATION OF EXTRACURRICULAR EDUCATOR WORK IS WITH JUNIOR SCHOOLCHILDREN ON MATHEMATICAL MATERIAL

Summary

Theoretical issues of organization extra-curricular educational work on mathematical material are researched. Part-time work plays an important role in the educational process of primary school children. It serves as a continuation of the educational lessons for comprehensive development, education of moral qualities. Teachers of primary school should properly organize extra-curricular work. End-of-day forms of work help to create in the school an atmosphere of rich spiritual life, contribute to the development of cognitive interests, needs and practical skills, the upbringing of a respectful attitude not only to oneself, but also to the intuitive ones.

Keywords: extra-curricular work, end-of-day work, mathematical material, primary schoolchild, primary school, modern education, comprehensive development, organization, extra-curricular classes.